

Dr. Necati ÇITAK

e-posta: necomomus@gmail.com

*Bakırköy Dr. Sadi Konuk
Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Akciğer Nakli ve Göğüs Cerrahisi Kliniği*

Yedinci Sanat Sokağı: **Uçurtmayı Vurmasınlar**

Yatağıyla, döşeğiyle, avlusunda sarfedilen kelimelerle, arka plandaki simgeler ve söylemlerde, "red kit"li eşofmanda, "miki fare"li külotta ve daha yüzlerce ayrıntı da çocukluğumu bulduğum bir filmde, bir cezaevi filminden bahsedeceğim sizlere. İzleyenin de izlemeyenin de çok şey kaybedeceği ayrıntıda, Feride Çiçekoğlu'nun aynı adlı romanından uyarlanıp Tunç Başaran tarafından 1989 yılında çekilen "Uçurtmayı Vurmasınlar".

Beş yaşındaki Barış'ı tanıdığımız yerde; ne çiçekler vardır ne de başı bulutlarda bir çınar. Simitçinin gevrek sesi bile giremez oraya. Taş avluya yalnızca kuşlar konar. Cezaevinin taş avlusunda büyümeye çalışır Barış. Annesi ile birlikte tutsaktır ama özgür büyümelidir. Neden orada olduklarını bilenler de bilmeyenler de severler Barış'ı, Barış da onları sevmektedir ama içlerinden birine tutkundur; siyasi tutuklu İnci'ye (Nur Sürer). Onların ki alışılmadık türden bir sevda öyküsüdür aslında. Bu yüzden film boyunca iki kelime döner durur aklınızda; **saf sevgi ve özgürlük**.

İnci geriden bir zamanı izlerken başlar film. Ankara Kalesi'ne Parmakka-
p'dan girer İnci ve at pazarına doğru
yürür. Paltosunun cebinde cezaevin-
den kalan anılar, elinde aşure çerezleri.
Kalenin güneydoğu ucundaki burçla-
ra oturur ve uzakta Ulucanlar görünür.
Zaman olarak çok uzak olmasa da geç-
mişini anlatmaya başlar bize.

"Adının anlamı dünyayı kucaklasa,
taşa büyümezdin Barış" diyerek yapar
girişi ve o an filmi izlediğiniz koltuğa
mıhlansınız. Her kelimesini yer deği-
tirsenez yine anlamı değişmeyecek bir
cümle. Savaşın kader olduğunun kabul
edildiği bu topraklar için ne anlamlı bir
anekdot. Birçoğunun bilmediği gibi
bunu bilmezdir anası. Babasının sev-
diği bir şarkıcının adıyla, yalnızca bu yüzden konmuştu
Barış'ın adı.

Mahpus kadınların hikayelerini dinleriz filmin içinde,
kendilerine bile anlatamadıkları hikayelerini. Üstünde yıl-
dız görmeyi özleyen kadınların hikayelerini. Kimi sevdiğini
öldürmüştür çünkü herkes öldürebilir sevdiğini, kimi sevdi-
ğini kurtarmak için üstüne almıştır suçu, öteki oğlunu kur-
tarmak için komşusunun üzerine kaynar su dökmüş, beriki
ise düşünmekten düşmüştür mahpus damına ne de olsa
düşünmek uzun zamandır yasaktır bu coğrafyada. Ancak
film hapisanedeki insanı, sadece oraya girme nedeni ile ta-
nıtmaz bizlere, o odalarda yaşamaya mahkum olan insanları
ve insanlıklarını gösterir.

İster cinayetten yatsın isterse düşünmekten film boyunca
kuşun kanadına binip çayirlara gitmeyi öğretir Barış onlara.
Düşle gerçek, onun yarım sözcükleriyle öylesine iç içe geçer
ki dünyanın çirkinlikleri, bir bulut gibi kayıp gider minik
göklerden ve film boyunca bizlerin göğümüzden. O
küçük avluda düşsel uçurtmalar uçurtmayı işte böylece
öğrenirler Barış'tan. Barış umut olmuştur onlara. Gerçi
hepimizin umudu "barış" değil midir ki?

Cezaevinde bayram görüşmesidir bir sahne. Gülerken
ağlayan bir kız, bir sevgili ya da bir eş, elinde bir tutam
çiçek tutan küçük kız, analar, babalar, çocuklar vardır, ama
aralarında kalın bir cam. Yasaktır, dokunamazlar birbirlerine.
Düşününce bile ne gam. Gülsüm Nine'nin torunları gelmiştir
oysa. Ama o saçma yasak yüzünden içeri almaz onları "Ana"
lakaplı başgardiyian. Torunlar ağlamaktadır. Barış garipser
ağlamalarını ve İnci'ye sorar neden ağladıklarını; içerde
bırakın uçurtmayı simitçi bile yoktur ki.

Cezaevinde öğrenir Barış dayanışmayı, yeri geldiğinde
dalaşmayı, ama sıklıkla paylaşmayı. İftirayı ve kaderi de
öğrenir. Örneğin altına işlediğinde annesinin iftirasına
maruz kaldığını iddia eder, çünkü o işlememiş kilotonun
üstündeki miki işlemiştir altına. Kader utansın demektir
tüm kadınlar. Barış kaderin ne olduğunu sorduğunda onları
oraya düşüren ve üstlerine kilit vuranın "kader" olduğunu
öğrenir. Bu yüzdendir Barış'ın "kaderi" anahtarlı kadın
başgardiyian "Ana" olarak kabul etmesi. Bu yüzdendir İnci
Ana'lar çocuklarını kilitler mi? diye sorması.

Can Yücel'in "Sardunya'ya Ağıt" şiirindeki gibi bir gün
ikindiyin saat beşte, başgardiyian Rıza başta karalar basar
İnci'nin bulunduğu siyasi koğuşu. Yapılan aramada bir kitap
bulurlar düşünceden suçlu olan birinin dolabında. Çünkü
şimdilerde olduğu gibi yasaktır kitap bulundurmak mahpus
damında. Cezaevi müdürü gardiyanlara emir verir kitabı
yırtmaları konusunda. Gardiyanlar paramparça ederler
kitabı müdürün emri sonrasında. Bölünen sayfalar tekrar
bölünür ve zarfa konulur ardı sıra ve feodal bürokrasinin en
güzel şekilde anlatıldığı o sahne gelir ekrana. Müdür birinci
gardiyan "Götür bunları sobaya at" der. Ardından diğerine
"Git bak bakalım zarfı sobaya atacak mı?" bir diğerine
de "Git bak bakalım zarfın sobaya atılıp atılmadığına
bakacak mı?" der. Sonra gardiyanlar gidiş sıraların tersi
sırayla geri dönerler; "Zarfların sobaya atılıp atılmadığına
bakılıp bakılmadığına bakılmıştır."/ "Zarfın sobaya atılıp
atılmadığına bakılmıştır."/ "Zarf sobaya atılmıştır." Aslında
bu durum ironik midir? Yoksa yönetmen salt gerçeği mi
gösterir bizlere?

Aynı sahne de İnci ve Barış'ın tebeşir ile cezaevi avlusuna
çizdikleri kuyruklu uçurtmayı fark eder müdür. Nedir bu
diye sorar? Aslan yürekli Barış verir cevabını; Uçurtma.
Kızardı müdür amca "Kim sokuyor bu saçma fikirleri bunun

kafasına? Silin şunu hemen". Ne de olsa hayal etmek de suçtur müdür gibilerinin dimağsızlığında. Ama müdür amca da öğrenecektir zamanla zincir vurulamayacağını fikirlere. "O amca uçurtmadan niye korktu ki?" diye sorar Barış İnci'ye. O an dile gelip "o amcalar bu ülkede hep korktuklar uçurtmalardan, farklılıklardan, renklerden" demek gelir ve okkalı bir küfür savurup söylemeyen de yok gibidir.

İnci'nin özgürlüğüne kavuşmasına çok az kalmıştır ve bu durum Barış'ı üzmektedir fazlasıyla. Çünkü daha öğrenmemiştir o gitmeyi, gidenlerin nereye gittiğini öğrenemediği gibi. "Dışarı" diye bir yer vardır evet ama bu somut bir kelime değildir onun için. Ayrıca bilmez ki her giden unutmaz, unutamaz ki gittiğini. Nazım Hikmet'in dediği gibi "Gitmek bir eylem, oysa unutmak koca bir devrimdir". Biliriz ki Barış'ı ve içerideki dostluğu, dayanışmayı hiç unutmayacaktır İnci. Çünkü "önce insan" dediği için girmiştir mahpus damına çıkarken de Muhyiddin Abdal'dan yalın bir türkü vardır dimağında "insan insan dedikleri/insan nedir şimdi bildim/can can deyü söylerlerdi/ben can nedir şimdi bildim".

Dışarıdadır artık İnci. Yıldızları görebiliyordur, Barış'ın göğünün ise bir tek gündüzü vardır. İnci'nin göğünde ise akşam oluyordur artık. Görüş gününde içeri almasalar bile belki uçurtma olup dönerim demiştir ya İnci. Bu yüzdendir gözünün her görüş gününde kapıda, diğer günlerde ise avluda yukarılarda olması. Belki İnci kuş olur, uçurtma olur da gelir diye düşler çocuk düşlerinde.

Sonra o an gelir. Tüm mahpusların avlu saatinde renge renk, büyük kuyruklu bir uçurtma salına salına belirir cezaevinin üstünde. İnci gelmiştir işte. Uçurtma altında el çırpıp dans etmeye başlar tüm hapisane ahalisi Barış ile birlikte. Bu onlar için kendilerine zulmeden hapisane yönetimine karşı bir zafer, bir direniş, bir başkaldırı simgesidir aslında. Çok kızar bu duruma müdür amca. Vurun der uçurtmayı. Onlar insana düşmandır sevgili Barış nasıl olur da uçurtmaya olmasınlar demek geçer içinizden. Hep kötüler kazanamaz ki. Vuramazlar uçurtmayı. Her zaman umudu engellemezsin ki müdür amca.

Bu yüzdendir gönlünün uçurtmalarını her daim hazır tutmalı insan, nasılsa uçar bir gün diye.

Fotoğraf: Dr. Argün KİŞ

Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi
Göğüs Cerrahisi Anabilim Dalı